

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 330/2024-38

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej (sudca spravodajca) a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], a maloletého [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného zákonnou zástupkyňou – matkou [REDAKOVANÉ], oboch zastúpených Advokátska kancelária Babjak s.r.o., Zvonárska 8, Košice, proti postupu Mestského súdu Košice (pôvodne Okresného súdu Košice II) v konaní vedenom pod sp. zn. K2-39C/685/2015 (pôvodne pod sp. zn. 39C/685/2015) a postupu Krajského súdu v Košiciach v konaniach vedených pod sp. zn. 7CoP/157/2018, sp. zn. 8CoP/168/2019, sp. zn. 8CoP/216/2021, sp. zn. 8CoP/161/2022 a sp. zn. 7CoP/19/2023 takto

rozhodol:

1. Postupom Mestského súdu Košice (pôvodne Okresného súdu Košice II) v konaní vedenom pod sp. zn. K2-39C/685/2015 (pôvodne sp. zn. 39C/685/2015) a postupom Krajského súdu v Košiciach v konaní vedenom pod sp. zn. 8CoP/168/2019 **bolo porušené** základné právo sťažovateľov na prerokovanie ich vecí bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Sťažovateľke **priznáva** finančné zadosťučinenie **4 000 eur**, z ktorej sumy **je** Mestský súd Košice **povinný** jej vyplatiť **3 000 eur** a Krajský súd v Košiciach **1 000 eur**, a to do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
3. Maloletému sťažovateľovi **priznáva** finančné zadosťučinenie **5 000 eur**, z ktorej sumy **je** Mestský súd Košice **povinný** vyplatiť mu **4 000 eur** a Krajský súd v Košiciach **1 000 eur**, prostredníctvom jeho zákonnej zástupkyne [REDAKOVANÉ], a to do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Mestský súd Košice a Krajský súd v Košiciach **sú povinné** nahradiť sťažovateľom trovy konania **1 301,59 eur** a zaplatiť spoločne a nerozdielne ich právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou, prijatou Ústavným súdom Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) na ďalšie konanie uznesením sp. zn. I. ÚS 330/2024-21 z 18. júna 2024, domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), základného práva na rodinný život podľa čl. 41 ods. 1 ústavy a základného práva na rodičovskú výchovu a starostlivosť podľa čl. 41 ods. 4 ústavy postupom všeobecných súdov v konaniach označených v záhlaví tohto uznesenia (ďalej aj „napadnuté konania“). Navrhujú, aby ústavný súd prikázal Mestskému súdu Košice (ďalej len „mestský súd“), na ktorý s účinnosťou od 1. júna 2023 prešiel výkon súdnictva v právnej veci sťažovateľov z Okresného súdu Košice II, a Krajskému súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) konať vo veci bez zbytočných prietahov a priznal im primerané finančné zadostučinenie, ako aj náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti, príloh k nej pripojených a ostatného spisového materiálu vyplýva, že z iniciatívy sťažovateľky sa od 24. júla 2015 viedlo na Okresnom súde Košice II (ďalej aj „okresný súd“) konanie o určenie otcovstva a úpravu práv a povinností k maloletému sťažovateľovi (od 1. júla 2016 o úpravu výkonu rodičovských práv a povinností a o výžive maloletého, pozn.). Súd prvej inštancie rozsudkom z 8. júna 2017 určil, že [REDAKOVANÉ] (pôvodne odporca, od 1. júla 2016 muž, ktorého otcovstvo má byť určené) je otcom maloletého sťažovateľa, maloletého zveril do osobnej starostlivosti sťažovateľky, upravil styk otca s maloletým a rozhodol o výživnom. Výrok o určení otcovstva a zverení maloletého do osobnej starostlivosti sťažovateľky nebol napadnutý opravným prostriedkom a stal sa právoplatným. Rozsudok v ostatných častiach napadol určený otec odvolaním, na základe ktorého krajský súd uznesením sp. zn. 7CoP/157/2018 z 29. januára 2019 rozsudok súdu prvej inštancie zrušil z dôvodu zmatečnosti odvolaním napadnutých výrokov.

3. Medzitým otec podal návrh na nariadenie neodkladného opatrenia, v ktorom žiadal úpravu styku s maloletým na čas do právoplatného skončenia konania. Súd prvej inštancie návrh zamietol uznesením zo 6. marca 2019; krajský súd na podklade odvolania otca zmenil toto rozhodnutie a uznesením sp. zn. 8CoP/168/2019 z 18. júla 2019 neodkladné opatrenie nariadil. Proti rozhodnutiu krajského súdu sťažovateľka podala 25. októbra 2019 dovolanie. Súd prvej inštancie uznesením z 9. novembra 2020 prerušil konanie až do právoplatného skončenia konania o dovolaní sťažovateľky. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací prípisom z 31. marca 2021 vrátil vec súdu prvej inštancie ako predčasne predloženú z dôvodu nevyzvania sťažovateľky na zaplatenie súdneho poplatku. Nadväzne uznesením z 15. júla 2021 zrušil uznesenie krajského súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie, pretože sťažovateľke nebola vytvorená možnosť vyjadriť sa k návrhu otca na nariadenie neodkladného opatrenia ani k podanému

odvolaniu. Krajský súd následne uznesením sp. zn. 8CoP/216/2021 z 21. septembra 2021 zmenil rozhodnutie súdu prvej inštancie a nanovo upravil styk otca s maloletým do právoplatného rozhodnutia o úprave styku vo veci samej.

4. Otec podal 4. mája 2022 ďalší návrh na nariadenie neodkladného opatrenia, v ktorom žiadal o nariadenie výchovného opatrenia. Súd prvej inštancie tento návrh uznesením z 1. júna 2022 zamietol. Na podklade odvolania otca krajský súd uznesením sp. zn. 8CoP/161/2022 zo 7. septembra 2022 zmenil napadnuté uznesenie tak, že nariadil neodkladné opatrenie a uložil rodičom maloletého výchovné opatrenie.

5. Súd prvej inštancie napokon opätovne rozhodol vo veci samej, keď rozsudkom z 24. októbra 2022 zveril maloletého do osobnej starostlivosti sťažovateľky, ktorá ho bude zastupovať a spravovať jeho majetok, rozhodol o výživnom a uložil otcovi a maloletému povinnosť podrobiť sa asistovanému styku. Proti tomuto rozhodnutiu sa odvolali účastníci konania a kolízny opatrovník. Krajský súd uznesením sp. zn. 7CoP/19/2023 z 20. júna 2023 vrátil vec súdu prvého stupňa ako predčasne predloženú a uložil mu povinnosť doručiť podania konkrétnym účastníkom konania a rozhodnúť dopĺňacím rozsudkom o celom predmete konania, teda aj o úprave styku otca s maloletým.

6. Súd prvej inštancie rozhodol vo veci na pojednávaní uskutočnenom 27. marca 2024. Následne 6. mája 2024 bol spis predložený Krajskému súdu v Prešove na rozhodnutie o odvolaní.

7. S ústavnou sťažnosťou sťažovateľov nesporne bezprostredne súvisí ústavná sťažnosť otca [REDAKOVANÉ], o ktorej ústavný súd rozhodol nálezom č. k. III. ÚS 433/2023-32 zo 7. decembra 2023 vyslovením porušenia základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, základného práva na rodičovskú výchovu a starostlivosť o dieťa podľa čl. 41 ods. 4 ústavy a práva na rešpektovanie rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru postupom Okresného súdu Košice II v konaní sp. zn. 39C/685/2015, mestskému súdu prikázal, aby v konaní sp. zn. K2-39C/685/2015 konal bez zbytočných prietahov, sťažovateľovi priznal primerané finančné zadosťučinenie a náhradu trov konania pred ústavným súdom a vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti nevyhovel.

II.

Argumentácia sťažovateľov

8. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti tvrdia, že predmetné konanie trvá takmer 9 rokov, v čom vidia porušenie svojich práv. Všeobecné súdy sa o prietahy v konaní pričínili svojou nečinnosťou, nesústredeným a rozháraným postupom, pričom sťažovatelia v rámci ústavnej sťažnosti identifikujú jednotlivé obdobia nečinnosti či nesústredeného postupu konajúcich súdov. S ohľadom na aktuálny stav konania tvrdia, že hoci boli proti rozsudku súdu prvej inštancie podané odvolania zo strán účastníkov konania, možno predpokladať, že konanie bude ešte nejaké časové obdobie prebiehať, a preto považujú ústavnú sťažnosť za dôvodnú.

III.

Vyjadrenie mestského súdu, krajského súdu a replika sťažovateľov

III.1. Vyjadrenie mestského súdu:

9. Vo vyjadrení sp. zn. 1SprV/372/2024 z 5. apríla 2024, ktoré si ústavný súd vyžiadal ešte pred predbežným prerokovaním ústavnej sťažnosti [§ 56 ods. 6 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)], mestský súd uviedol chronologický prehľad procesných úkonov v danej veci. Poukázal pri tom na skutočnosť, že v rovnakej právnej veci sa už vyjadril v konaní o ústavnej sťažnosti vedenom pod sp. zn. III. ÚS 433/2023 a toto vyjadrenie priložil k svojmu aktuálnemu stanovisku. Od uvedenej doby boli v konaní nariadené pojednávania. Následne zhodnotil, že sťažovateľka, resp. jej právna zástupca požiadali v priebehu 4 mesiacov celkovo štyrikrát o odročenie pojednávania, čo nesvedčí o jej záujme o čo najskoršie ukončenie konania. Poukázal tiež na účelové konanie sťažovateľky spočívajúce v tom, že podala ústavnú sťažnosť dva dni pred vyhlásením rozsudku.

10. Vo zvyšnej časti mestský súd odkázal na argumentáciu obsiahnutú vo vyjadrení z 5. októbra 2023 zaslanom ústavnému súdu k obdobnej ústavnej sťažnosti podanej otcom (konanie vedené pod sp. zn. III. ÚS 433/2023), z ktorého vyplýva, že napadnuté konanie hodnotí ako skutkovo náročnejšie z dôvodu nutnosti nariadenia znaleckého dokazovania, z dôvodu rozhodovania o procesných návrhoch a z dôvodu zabezpečovania listín dôležitých pre dané konanie. V postupe pôvodne konajúceho okresného súdu (do 31. mája 2023) došlo k prekážke, keďže napadnuté konanie bolo prerušené uznesením z 9. novembra 2020 (ďalej len „uznesenie o prerušení konania“), právoplatným 2. decembra 2020. Na žiadosť otca boli odročené pojednávania nariadené na 11. máj 2020, 28. september 2020, 6. apríl 2022 a 12. september 2022, čím spôsobil prietiahy v napadnutom konaní. Následne mestský súd zosumarizoval, že vzhľadom na chronológiu úkonov vykonaných v napadnutom konaní nemožno stanoviť dlhodobejšie obdobia nečinnosti, ale s prihliadnutím na celkovú dĺžku napadnutého konania je nutné konštatovať, že táto je neadekvátne vzhľadom na predmet sporu.

11. V doplnenom vyjadrení sp. zn. 1SprV/774/2024 z 3. júla 2024 mestský súd uviedol, že súdny spis týkajúci sa napadnutého konania sa od 6. mája 2024 nachádza na odvolacom Krajskom súde v Prešove.

III.2. Vyjadrenie krajského súdu:

12. Krajský súd vo svojom vyjadrení sp. zn. 1SprV/664/2024 z 3. júla 2024 zrekapituloval, že o neodkladnom opatrení, ktorého nariadenia sa domáhal otec, rozhodoval v konaní vedenom pod sp. zn. 8CoP/168/2019, ktorým zmenil prvoinštančné rozhodnutie o zamietnutí návrhu s tým, že vec bola odvolaciemu súdu predložená 4. júla 2019 a odvolacím súdom rozhodnutá 18. júla 2019. Paradoxne práve rýchlym konaním odvolacieho súdu došlo k zásahu do práv sťažovateľky, ktorej nebol doručený návrh na nariadenie neodkladného opatrenia a odvolanie otca pred rozhodnutím odvolacieho súdu. V dôsledku toho bolo rozhodnutím najvyššieho súdu sp. zn. 2Cdo/151/2021 zrušené uznesenie odvolacieho súdu na základe dovolania sťažovateľky. Následne mu bola vec opätovne predložená (20. august 2021) a v konaní vedenom

pod sp. zn. 8CoP/216/2021 odvolací súd rozhodol 21. septembra 2021, teda v zákonnej lehote vyplývajúcej z procesného predpisu. V kontexte dvoch uvedených konaní krajský súd vyjadril nesúhlas s argumentáciou sťažovateľov o tom, že odvolací súd prispel k neprimeranej dĺžke konania, keďže vo veci samej bolo možné konať ďalej aj napriek podanému dovolaniu.

13. Uvedené rovnako platí pre konanie o odvolaní otca proti zamietavému rozhodnutiu prvoinštančného súdu o jeho návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia, ktorým sa domáhal uloženia výchovného opatrenia vo vzťahu k nerealizácii styku s maloletým. Vec bola predložená odvolaciemu súdu 4. júla 2022 a rozhodnutá 7. septembra 2022.

14. Pokiaľ ide o ďalšie dve konania na odvolacom súde týkajúce sa prejednaní odvolaní proti meritórnemu rozhodnutiu súdu prvej inštancie, krajský súd uviedol, že v poradí prvý rozsudok z 8. júna 2017 bol vo vzťahu k všetkým odvolaním napadnutým výrokom zrušený z dôvodu jeho zmätočnosti a nepreskúmateľnosti. Vec na odvolací súd napadla 28. augusta 2018 a odvolací súd o nej rozhodol uznesením z 29. januára 2019. V poradí druhý rozsudok súdu prvej inštancie z 24. októbra 2022 bol odvolaciemu súdu predložený 29. marca 2023. V tomto prípade senát odvolacieho súdu musel formulovať právny názor na úplnosť rozhodnutia súdu prvej inštancie o celom predmete konania v rámci skúmania podmienok odvolacieho konania, čo si vyžaduje podstatne viac času a dôsledného štúdia spisu ako jednoduché preskúmanie, či boli dodržané ustanovenia § 373 až § 375 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) [v spojení s § 2 ods. 1 Civilného mimosporového poriadku (ďalej aj „CMP“), pozn.]. V kontexte uvedeného nepovažoval obdobie od predloženia veci, teda od 29. marca 2023, do rozhodnutia odvolacieho súdu vrátiť vec ako predčasne predloženú (t. j. do 20. júna 2023) za neprimerane dlhú, spôsobujúcu podstatné predĺženie konania.

15. Pri posudzovaní zodpovednosti za sťažovateľmi vytýkanú dĺžku konania je podľa názoru krajského súdu potrebné mať dôsledne na zreteli, že odvolaciemu súdu možno pripočítať zodpovednosť za neprimeranú rýchlosť konania v zásade len vtedy, ak má vo svojej dispozícii súdny spis a je v jeho možnostiach vo veci konať a rozhodnúť. Petit sťažovateľov, ktorým navrhujú prikázať krajskému súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 7CoP/19/2023 konať bez zbytočných prietáhov, krajský súd považuje za materiálne nevykonateľný. Odvolací súd totiž môže vo veci konať len v prípade, ak je mu súdny spis spolu s odvolaním predložený súdom prvej inštancie. Konanie vedené pod sp. zn. 7CoP/19/2023 bolo skončené a v súlade so Spravovacím poriadkom a Rozvrhom práce Krajského súdu v Košiciach sa každá novo/opakovane predložená vec zapisuje pod novú spisovú značku. Výnimkou je len konanie po povolení obnovy konania. Napokon podľa § 3 ods. 5 písm. c) CMP na konanie o odvolaní proti rozhodnutiu v tejto veci je už príslušný Krajský súd v Prešove.

16. Z už uvedených dôvodov sťažovateľmi podanú ústavnú sťažnosť vo vzťahu k postupu krajského súdu v už uvedených konaniach krajský súd považuje za nedôvodnú a navrhuje jej v tejto časti nevyhovieť.

III.3. Replika sťažovateľov:

17. Sťažovatelia v replike zotrvali na svojej skoršej argumentácii. K tvrdeniam mestského súdu uviedli, že síce ústavnú sťažnosť podali dva dni pred vyhlásením rozsudku, avšak tento „doplňací“ rozsudok, ktorým bolo rozhodnuté výlučne o styku otca s maloletým, nadobudol právoplatnosť

až 30. apríla 2024, teda s časovým odstupom po podaní ústavnej sťažnosti. Hoci účastníci konania nepodali proti tomuto rozsudku odvolanie, konanie, vo vzťahu ku ktorému sťažovatelia namietajú porušenie svojich práv, dosiaľ nie je ukončené. Sťažovatelia, ako aj otec podali odvolanie proti výrokom o výživnom a dlžnom výživnom rozsudku okresného súdu z 24. októbra 2022, ktoré je aktuálne vedené na Krajskom súde v Prešove, a to z dôvodu zmeny právnej úpravy a rozhodovacej činnosti najvyššieho súdu o okamžitej aplikabilite procesných predpisov (čo sa týka príslušnosti odvolacieho súdu, pozn.), pričom toto konanie nie je právoplatne ukončené. Podanie ústavnej sťažnosti za tohto stavu tak nie je možné považovať za účelové.

18. Sťažovatelia sa nestotožnili ani s argumentom o skutkovej zložitosti veci. Nariadenie znaleckého dokazovania v typovo obdobných veciach je úplne bežným procesným postupom, pričom vzhľadom na to, že ide o konania s požiadavkou na ich urýchlené ukončenie, znalecké posudky sú vyhotovované v pomerne krátkom čase. Návrhy otca na nariadenie neodkladných opatrení boli dôsledkom predovšetkým nečinnosti a nezákonného, nesústredeného postupu mestského súdu, pretože ak by konal riadne a urýchlene, k týmto návrhom ani vôbec nemuselo dôjsť. Samotný fakt, že v priebehu štyroch mesiacov sťažovateľka požiadala štyrikrát o odročenie pojednávania, neovplyvnili zásadným spôsobom celkovú neprimeranú dĺžku konania. Pokiaľ by mestský súd konal počas celého trvania konania tak promptne ako v poslednom kvartáli roku 2023 a v prvom kvartáli roku 2024, akiste by bola vec už dávno právoplatne ukončená.

19. Vo vzťahu k vyjadreniu krajského súdu sťažovatelia uviedli, že namietajú aj porušenie svojho základného práva na rodinný život a rodičovskú výchovu a starostlivosť, ku ktorému došlo aj nezákonným postupom krajského súdu v podobe nedoručenia návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia a odvolania otca pred rozhodnutím krajského súdu. Krajský súd v dôsledku upretia procesných práv sťažovateľke zmenil uznesenie mestského súdu a nariadil neodkladné opatrenie s úplne nevhodným rozsahom a spôsobom styku, pričom sťažovatelia boli nútení takto „existovať“ až do zásahu najvyššieho súdu. Vo vzťahu k tvrdenému porušeniu práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov nemožno súhlasiť ani s tvrdením krajského súdu, že mestský súd mohol vo veci konať aj napriek podanému dovolaniu, keďže mestský súd v danom čase nedisponoval spisom a musel vyčkať na rozhodnutie najvyššieho súdu.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

20. Ústavný súd v tejto veci upustil od ústneho pojednávania, pretože na základe podaní účastníkov konania je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci (§ 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde).

IV.1. K namietanému porušeniu práv podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom mestského súdu (predtým okresného súdu):

21. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98) a ich prípadné porušenie možno preskúmať spoločne.

22. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04).

23. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť vo vzťahu ku konaniam vo veciach starostlivosti súdu o maloletých (vrátane zo zákona spojených konaní týkajúcich sa úpravy pomerov, resp. výkonu rodičovských práv a povinností) vyplýva z Civilného mimosporového poriadku, najmä z jeho čl. 5 ods. 2 a čl. 12. Podľa čl. 5 ods. 2 CMP súd postupuje z úradnej povinnosti na základe zákona na účely prejednávania a rozhodnutia veci tak, aby ochrana práv bola rýchla a účinná. Podľa čl. 12 CMP súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania účastníkov konania a iných osôb.

24. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, IV. ÚS 99/07) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitost' veci, o ktorej súd rozhoduje; správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESĽP ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07). Podľa uvedených kritérií posudzoval aj ústavnú sťažnosť sťažovateľov.

25. Pri posudzovaní kritéria právnej a faktická zložitost', ústavný súd nepozoruje v okolnostiach veci žiadnu skutočnosť, ktorá by ju robila zložitou. Predmetom napadnutého konania bol návrh sťažovateľky na určenie, že [REDAKOVANÉ] je otcom maloletého sťažovateľa, s ktorým je zo zákona spojené konanie o úprave výkonu rodičovských práv a povinností a o výžive maloletého (§ 110 CMP). Tento typ konania tvorí štandardnú a pomerne početnú súčasť rozhodovacej činnosti všeobecných súdov, pričom napriek špecifickej povahe takéhoto konania vyžadujúcej citlivý prístup orgánov verejnej moci ho v zásade nemožno považovať za právne zložitú vec. Znalecké dokazovanie ovplyvnilo priebeh napadnutého konania iba tým, že trvalo približne 3 mesiace, pričom znalecký posudok bol vypracovaný už pred 7 rokmi a konanie v časti určenia otcovstva je právoplatne skončené. Prietahy v konaní preto nie je možné považovať za dôsledok vyvolaný právnou alebo skutkovou zložitost'ou prejednávanej veci.

26. Ústavný súd pri posudzovaní označeného kritéria prihliadal aj na povahu konania týkajúcu sa rodičovských práv a súčasne dotýkajúceho sa ochrany záujmov maloletého dieťaťa a jeho osobného statusu, ktoré si vo všeobecnosti vyžadujú postup súdu s osobitnou starostlivosťou (m. m. II. ÚS 33/99, I. ÚS 53/02) i promptnosťou vykonávania procesných úkonov. Považa tohto konania preto podmieňovala prísnejšie hodnotenie jeho priebehu ústavným súdom z toho hľadiska, či v ňom došlo nečinnosťou alebo neefektívnou činnosťou k zbytočným prietahom (m. m. I. ÚS 419/2015).

27. Správanie sťažovateľa ako účastníka súdneho konania je druhým kritériom, ktoré sa uplatňuje pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným prietahom. Ústavný súd z prehľadu procesných úkonov zaslaného do konania vedeného pod sp. zn. III. ÚS 433/2023, ako aj z vyjadrení mestského súdu a krajského súdu nezistil také závažné skutočnosti, ktoré by signalizovali nedostatočnú aktivitu či súčinnosť zo strany sťažovateľov. Pri určení výšky finančného zadosťučinenia však prihliadol na tú skutočnosť, že na žiadosť sťažovateľky boli odročené štyri pojednávania v priebehu štyroch mesiacov, keďže ich odročením došlo k predĺženiu napadnutého konania.

28. Ústavný súd napokon hodnotil samotný postup súdu v napadnutom konaní. Vychádzal pritom zo svojej konštantnej judikatúry, v zmysle ktorej zbytočné prietahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty účastníkov konania (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

29. V napadnutom konaní bolo najskôr právoplatne rozhodnuté o určení, že [REDAKOVANÉ] je otcom maloletého a o zverení maloletého do osobnej starostlivosti matky vrátane zastupovania maloletého matkou v bežných veciach. Pri posudzovaní napadnutého konania v jeho zvyšnej časti, ktorá nebola ku dňu podania ústavnej sťažnosti právoplatne rozhodnutá, ústavný súd vychádzal z kritéria výnimočnej rýchlosti vyžadovanej v prípadoch konaní o rodičovských právach. V rámci svojej rozhodovacej činnosti hodnotil a prisúdil význam plynutia lehoty vo vývoji dieťaťa z hľadiska budovania citových väzieb k osobám, v ktorých výchove a starostlivosti sa nachádza, ako aj k osobám, s ktorými je alebo nie je v pravidelnom kontakte (pozri II. ÚS 35/01). Judikatúra ústavného súdu tak zdôrazňuje špecifickú povahu konaní týkajúcich sa rodičovských práv vyžadujúcich si prístup s osobitnou starostlivosťou (napr. III. ÚS 254/2015).

30. Napadnuté konanie nie je v celom rozsahu právoplatne skončené ani po viac ako 9 rokoch od podania návrhu, čo samo osebe vzhľadom na predmet konania považuje ústavný súd z ústavnoprávneho hľadiska za neakceptovateľné, a to o to viac ak vo vzťahu k namietanému konaniu a postupu okresného súdu v ňom, už konštatoval porušenie totožných práv iného účastníka konania. V tomto smere ústavný súd v plnom rozsahu poukazuje na odôvodnenie nálezu sp. zn. III. ÚS 433/2023 zo 7. decembra 2023, v ktorom v rámci časti hodnotenia postupu okresného súdu detailne popisuje ním identifikovanú neefektívnu činnosť okresného súdu (body 33 až 36 nálezu sp. zn. III. ÚS 433/2023). Tieto závery celkom prirodzene možno vzťahovať aj na prípad sťažovateľov, keďže ide o účastníkov toho istého konania a preto na ne ústavný súd poukazuje aj v danej veci.

31. Bez nutnosti podrobného opakovania nehospodárnej činnosti okresného súdu a pochybení pri určitých procesných úkonoch jeho postup v napadnutom konaní nemožno považovať za sústredený a efektívny s cieľom odstránenia právnej neistoty sťažovateľov, a preto možno konštatovať, že (za súčasného zohľadnenia ostatných dvoch kritérií) nie je zlučiteľný s ich základným právom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právom podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

IV.2. K namietanému porušeniu práv podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom krajského súdu:

32. Vo vzťahu k postupu krajského súdu ústavný súd identifikoval neefektívnu, resp. nesprávnu činnosť iba pri rozhodovaní o v poradí prvom návrhu otca na nariadenie neodkladného opatrenia. Prvým uznesením krajského súdu o neodkladnom opatrení sp. zn. 8CoP/168/2019 z 18. júla 2019 bol určený konkrétny styk otca s maloletým a po jeho doručení účastníkom konania bolo toto rozhodnutie právoplatné a vykonateľné až do doručenia uznesenia najvyššieho súdu z 15. júla 2021, ktorým bolo zrušené z procesných dôvodov. Najvyšší súd v zrušujúcom uznesení č. k. 2Cdo 151/2021-590 z 15. júla 2021 uviedol, že krajský súd rozhodol o odvolaní otca 18. júla 2019, ale návrh na nariadenie neodkladného opatrenia a odvolanie otca boli doručené na vyjadrenie sťažovateľke až 19. júla 2019. Sťažovateľke nebola poskytnutá lehota na vyjadrenie a tiež jej nebola daná možnosť oboznámiť sa s obsahom podaného odvolania i samotným návrhom na nariadenie neodkladného opatrenia. To, že sa v danej veci muselo uskutočniť dovolacie konanie, ako aj dĺžku dovolacieho konania možno pričítať na ťarchu krajského súdu. O odvolaní otca proti rozhodnutiu okresného súdu, ktorým bol zamietnutý jeho návrh na nariadenie neodkladného opatrenia, tak krajský súd reálne rozhodol až uznesením sp. zn. 8CoP/216/2021 z 21. septembra 2021. Preto ústavný súd vo vzťahu k postupu krajského súdu v tomto odvolacom konaní konštatuje porušenie práv sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

33. Posudzujúc postup krajského súdu ako súdu odvolacieho, ústavný súd tento v odvolacích konaniach vedených pod sp. zn. sp. zn. 7CoP/157/2018, sp. zn. 8CoP/216/2021, sp. zn. 8CoP/161/2022 a sp. zn. 7CoP/19/2023 nevyhodnotil ako taký, ktorý by sám osebe spôsobil podstatné predĺženie konania. Vzal pritom do úvahy skutočnosť, že pri odvolacom súde je potrebný nevyhnutný čas na štúdium spisového materiálu a ten je nepomerne dlhší ako pri okresnom súde. Obdobia, v rámci ktorých krajský súd rozhodoval o jednotlivých opravných prostriedkoch, tak nemožno vyhodnotiť ako neprimerane dlhé, čo ústavný súd viedlo k záveru, že ústavnej sťažnosti v tejto časti nevyhovel (bod 5 výroku nálezu).

IV.3. K namietanému porušeniu práv podľa čl. 41 ods. 1 a 4 ústavy:

34. Pokiaľ ide o namietané porušenie základného práva na rodinný život podľa čl. 41 ods. 1 ústavy a základného práva na rodičovskú výchovu a starostlivosť podľa čl. 41 ods. 4 ústavy postupom všeobecných súdov, ústavný súd konštatuje, že sťažovatelia tieto práva síce označili v petite svojej ústavnej sťažnosti, avšak vo vzťahu k týmto právam nepredostreli žiadnu argumentáciu. Z hľadiska požiadavky na riadne ústavnoprávne zdôvodnenie ústavnej sťažnosti v tejto časti nevyhovuje ani prosté poukázanie sťažovateľov na príčinnú súvislosť medzi pochybením krajského súdu a situáciou, v ktorej sa ocitli počas povinnosti riadiť sa obsahom neodkladného opatrenia, ktoré uviedli v rámci svojej repliky. Ústavný súd preto ústavnej sťažnosti v tejto časti nevyhovel (bod 5 výroku nálezu).

V.

Príkaz konať vo veci a priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

35. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti žiadajú, aby ústavný súd prikázal mestskému súdu konať vo veci bez zbytočných prietáhov. Hoci napadnuté konanie nie je z hľadiska celého predmetu konania právoplatne skončené a uloženie povinnosti konať v ňom bez zbytočných prietáhov by prichádzalo do úvahy [čl. 127 ods. 2 ústavy a § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde], bola táto povinnosť už mestskému súdu ústavným súdom uložená, a to výrokom 2 jeho nálezu č. k. III. ÚS 433/2023-32 zo 7. decembra 2024. Z tohto dôvodu nie je už potrebné uloženie tejto povinnosti opakovať (bod 5 výroku nálezu).

36. Návrhu sťažovateľov, aby ústavný súd prikázal krajskému súdu konať vo veci bez zbytočných prietáhov v konaní vedenom pod sp. zn. 7CoP/19/2023, nebolo možné vyhovieť (bod 5 výroku nálezu), a to predovšetkým z dôvodu, že nie je už kauzálne príslušným súdom na konanie v danej veci.

37. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti žiadajú priznať primerané finančné zadosťučinenie od mestského súdu každému po 9 000 eur a od krajského súdu každému po 4 500 eur. Uvedené rozloženie podľa ich názoru zodpovedá miere zodpovednosti jednotlivých porušovateľov za zásah do ich práv. Nielen dlhotrvajúca nečinnosť, ale aj rozháraný a nesústredený postup mestského súdu a krajského súdu im spôsobili v živote komplikácie, pokiaľ išlo o osobnú starostlivosť o maloletého, ako aj v rovine majetkovej, konkrétne v rovine výživného na maloletého sťažovateľa. Sťažovatelia boli v dôsledku postupu všeobecných súdov počas obdobia 5 rokov vystavení situácii, keď otec neprispieval na výživu maloletého sťažovateľa vôbec alebo len v ním zvolenej nedostatočnej výške. To dostalo sťažovateľku do vážnych až existenčných problémov.

38. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

39. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, najmä intenzitu a rozsah konštatovaného porušenia práv sťažovateľov zaručených ústavou a dohovorom, povahu predmetu napadnutého konania vedeného v súčasnosti pred všeobecnými súdmi a jeho význam pre sťažovateľov, ako aj svoju doterajšiu judikatúru týkajúcu sa výšky priznávaného finančného zadosťučinenia (napr. II. ÚS 51/2019, II. ÚS 406/2020, III. ÚS 171/2021), ústavný súd považoval za spravodlivé priznať sťažovateľom primerané finančné zadosťučinenie v zmysle čl. 127 ods. 3 ústavy a § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde. Bral pritom do úvahy zistené nedostatky pri hodnotení činnosti všeobecných súdov, podiely jednotlivých porušovateľov na celkovej dĺžke konania, podiel sťažovateľky na predĺžení konania, ako aj ďalšie okolnosti veci vyhodnotené v tomto náleze (resp. aj v náleze vo veci sp. zn. III. ÚS 433/2023). Takto potom priznal sťažovateľke 4 000 eur, z ktorej je mestský súd povinný jej zaplatiť 3 000 eur a krajský súd 1 000 eur. Maloletému sťažovateľovi ústavný súd priznal 5 000 eur, z ktorej je mestský súd

povinný zaplatiť mu 4 000 eur a krajský súd 1 000 eur (bod 2 a 3 výroku nálezu). Vo zvyšnej časti návrhu sťažovateľov na priznanie finančného zadosťučinenia nevyhovel (bod 5 výroku nálezu).

VI. Trovy konania

40. Ústavný súd priznal sťažovateľom náhradu trov konania podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde v celkovej sume 1 301,59 eur (bod 4 výroku nálezu).

41. Pri rozhodovaní o náhrade trov konania ústavný súd vychádzal z obsahu súdneho spisu a vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Náhradu trov konania priznal za 2 úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti) podľa § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2024 je 343,25 eur a hodnota režijného paušálu je 13,73 eur, so zohľadnením § 13 ods. 2 vyhlášky, podľa ktorého sa základná sadzba tarifnej odmeny zníži o 50 %, ak ide o spoločné úkony pri zastupovaní dvoch alebo viacerých osôb, pričom zníženie sa uplatní pri zastupovaní druhej a ďalšej osoby základná sadzba za jeden úkon právnej služby predstavuje 514,87 eur. Za repliku sťažovateľom náhradu trov konania nepriznal, pretože ju nepovažoval za podanie relevantné pre jeho rozhodnutie. V tejto súvislosti ústavný súd zároveň dáva do pozornosti, že § 73 zákona o ústavnom súde svojou štruktúrou (vzťah ods. 1 a 3) právo na náhradu trov konania pred ústavným súdom nestavia do nárokovateľnej polohy (III. ÚS 209/2020, I. ÚS 238/2021, I. ÚS 675/2023, I. ÚS 315/2024).

42. Celková suma náhrady trov konania tak predstavuje sumu 1 084,66 eur. Keďže advokát je platcom dane z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“), uvedená suma bola zvýšená o DPH vo výške 20 % podľa § 18 ods. 3 vyhlášky, čo je spolu 1 301,59 eur.

43. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia sú mestský súd a krajský súd povinné zaplatiť spoločne a nerozdielne na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (bod 4 výroku nálezu).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 3. septembra 2024

Miloš Mad'ar
predseda senátu